

Text a „čtení“

Když před sebou máme nějaký text, máme vskutku ‚před sebou‘ jen malé nebo větší skupiny značek (v kterých díky své dřívější znalosti poznáváme písmena), zatímco ani slova, zejména však ne věty, a už vůbec ne nějaké myšlenky nejsou před námi nikterak jako „prostá danost“. Díky svému poučení a vzdělání se na skupiny „písmen“ budeme dívat resp. budeme se v nich orientovat jako v nějakém ‚textu‘, který se pokusíme „dešifrovat“ či interpretovat. Jestliže ovšem vskutku ‚před námi‘ nejsou ani slova se svými významy, nýbrž jen shluky značek, pak tím spíše se musíme pokoušet „rozpoznat“ nejen smysl slov, ale zejména smysl celých vět a odstavců atd. Musíme tedy vždycky rozlišovat, chápeme-li „text“ jako něco, co lze třeba fotografovat nebo skenovat, anebo jako něco, co má více nebo méně určitý význam či smysl. Tento význam (či smysl) není žádnou přímo se dávající skutečností, ale je to skutečnost zvláštního druhu, kterou musíme hledat a nacházet až za textem jakožto souborem značek. K této skutečnosti zvláštního druhu prostě nemáme žádný přímý smyslový přístup (a podobně se to má i s vyslovovaným textem, který nám je rovněž smyslově přístupný jen jako soubor či spíše chuchvalec zvuků – případně spjatých s naším vnímáním grimas a gest mluvícího, máme-li ho právě před sebou).

A zde se musíme tázat, zdali je možno držet zásadní rozdíl na jedné straně mezi textem, jak mu běžně rozumíme jako něčemu, co má smysl či význam, a na druhé straně mezi vším ostatním, co nám (v téže chvíli a na témž místě) poskytují naše smysly jako „údaje“ o světě kolem nás. Mohlo by mít zvláštní význam, kdybychom se pokoušeli porozumět tomu, proč se někteří lidé tak vehementně brání srovnávání tohoto dvojího (různého, jak mají za to) přístupu k předmětným skutečnostem, které jsou kolem nás.

(Písek, 150901-1.)